

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 19. ФЕБРУАРА 1886.

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 29.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне друживе у Н. Саду свака представа, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

БАЛКАНСКА ЦАРИЦА.

(Наставак.)

„Воде!“ — вали — „Воде!“ . . . „Да- ницу изнебуши познати јој глас; осврне се брже, ал' пред собом види Турчина. Него, ако је и Турчин — рањен је; те му кондир с водом примакне к устима. Таман у колико је рањеник дохватио кондир и почeo да пије, Даница га позна и стане му кондир трзати из руку, вичући му: „Не труј воду, отровниче! . . .“ Станко би ипак хтео још да пије; али му Даница и опет викне: „Ни кап више, креста, срцства, поздајничче! . . .“ Станко се отима о суд, а Даница гласно кликује, ко је витеz да прскочи и да смакне потурицу!

— „То ти је хришћанска милост?! . . .“ Станко јој пребаци, и каже, да му нијестало до живота, кад је ову битку изгубио; рањен је — вели — па јој може бити, да се сад она њему свети. Даница му одвраћа, да је и он њу ранio по телу и по срцу и по душам; али њезину љубав није угушио ни онолики његов злочин према дому. А што се тиче освете, вели му:

„Да се светим? То не могу,
Мој несрћни вјерениче!
Љубав права, љубав чиста,
Ни у гроб се не одриче! . . .“

„Да се сетим? Глас љубави,
Првобитне то ми брани,
Твоја су ми мрзна дјела,
А мили ми твоји дани! . . .“

Рекавши то, са њежношћу пуном чара, поклекне к земљи пред Станком и даје му пити. — Кајеш ли се? — пита га. — На то јој питање не беше Станко још ни одговорио, а дотрчи Угљеша са неко-

лико Турака, који су тражили Станка по разбоју. „Ево паше господара:“ — гракну; ухвате га међу се, да с њим побегну и у Скадар га унесу. Станко понесен викну Даници да се каје, и да се нада, да ће га она у Скадру походити. Јест, — одговара за њим Даница — походиће га, јер је дужна то учинити као добра вереница; . . . али како? . . . Чујмо, нека нам она сама каже:

„. Морача се
У језеро бистро слива,
А оно се у Бојану
Пред скадарски град излива. . . .“

Пак ће она као дјевер
Довести ме испред града —
Ето тако походићу
Вјереника свога млада!“

Изговоривши то отрчи Даница с позорнице према страни, којом Морача тече.

У најзадњем пак призору, који одмах настаје, славе Црногорци победу. Понајпре доводе на позорницу обезоружане своје робове, међу којима: Осман-пашу, једнога бега и Селим-пашу. Из тога стигну и војводе, па се међу собом грле и љубе. Појави се најпосле и књаз Ђорђе, заокружен различитим бојним трофејима, као турским барјацима, копљима и сваковрсним другим оружјем турским. Војводе и војници заметну тад коло и весело запевају победну песму. Ђорђе по том ода славу Богу, па стане војводе распитивати, колико је војске пало и јесу ли рањеницима повијене ране. Упита их најзад, да ли су они сви на броју. Кажу му да јесу, осим циглога кнеза Перуна.

Један од војвода прихваћа и каже, да га је он видeo, кад је мртав с коња пао. Ђорђе жали Перуна; али му други војвода вели, да је боље што је погинуо, но да је грђу жалост доживео; пошто је мало пре видео, где му је кћи Даница с брега у Морачу скочила. Изјутра заробљеним Турцима сабље враћа и оправити их од сужањства. Пошто се Турци уклоне, он скине капу и клекне (а тако и све остale војводе и војници учине, обо-

ривши копље и заставе према земљи), па свечано изговори ову узноситу молитву:

„Боже! који штитиш правду
И у ког је свака сила,
А без твоје моћне сile
Што би наша сила била?

Милост твоја си данас
Заштитио Гору Прину; —
Чија рука него твоја
Војску турску разби, врну?

(Наставиће се.)

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Дон Цезар од Базана.* Драма у 5 чинова, написао Димитрије Димитров, превео Н.)

Ова романтична драма, пуна невероватности, приказана је на нашој позорници 11. фебруара о. г. изврсно. Руђић у насловној улози показао је, да је јунак од мегдана и на пољу финог хумора и природне комике. Па онда та лакоћа, која не зна ни за какве тешкоће, та живахност, та окретност, тај карактеристичан говор, та весела ћуд, то титрање, то природно изнашање различитих осећаја, то истинито акцентуирање страсних момената — дижу Руђића у ред првих на глусу приказивача те улоге. Запета право је уметничко уживање гледати Руђића како се уме наћи у свима згодама и незгодама живота тог илеменитог срца и узвишењих осећаја прёбисветског пропалице. Д. Хадићева лепо је извела невино страдање лепе Маритане и илеменито осећање према свом непознатом, али јуначком мужу. Добар је био и Банић као Маркез Монтесијор, а још боља његова „Газелица“ „благоверна супружница“ Ј. Добриновићка, која је од своје маркезе створила прави „кунштук.“ Марковић изгледао је веома лепо као краљ, али није умео свагда да погоди тон, којим говори љубавна страст. Са Лазићем (Дон Хосе од Сантарема) могли бисмо бити задовољни, да је умео изнети и демонску страну тог прецреденог и на свако зло готовог министра. Д. Бандобранска била је умиљат и добар Лазарил. Десимировић, дебели капетан, Петровић, чамџија, и Васиљевић, судац, учинили су све, што су у својим малим улогама могли учинити.

0.

(*Доктор Клаус.* Шаљива игра у пет чинова, написао Адолф Ларонж, превео Сава Петровић. — Приказана први пут 13. фебруара о. г.)

Један пријатељ мој рече ми, да је Ларонж себи сувише задао. Хтео је да прикаже лудо нежног оца, шупљег аристократу, пресавесног лечника, безазлену швигарицу, верну али цандријиву газдарицу, уображеног кочијаша и још многе друге јасно истакнуте карактере. Имао је дакле сувише разних идеја у један мах, а сваку је хтео да употреби и да истакне. Да како, да је на тај начин морала да закрљави главна идеја, која би целој глуми морала бити основа и главни покретач целом раду. Та је идеја: да се од бадавање истеше вредан човек.

Писац је ту главну идеју морao често да склони с пута, како би својим карактерима могао дати већег маха. Отуд дакле оних спљих епизода, које затрпавају главну радњу: од сиљних дрва не види се шума.

Ко би хтео да напише гатку те глуме, дошао би прилично у неприлику. Ко је главни јунак? Леополд Гризингер? Јулија? Макс Боден? Фердинанд Клаус? Или баш Ђубовски? Ја не знам. По наслову био би доктор Клаус. Његова реч је и била од ушила на Макса. Али та је тако узгред речена, тако летимички саопштена, да се скоро изгубила у жагору осталог говора. Ми видимо, до душе, уснек те речи: Макс се заиста опаметио — али, зар се није могао расрдити, кад је дознао, да га је доктор омануо? Истина, то се ипак десило, јер би иначе Ларонж морao написати и шести чин. Но, рецимо, Макс је остао паметан.

Задатак је дакле леп: од беспосличара и бонивана направити човека на свом месту. Али колико је требало Ларонжу, да ствар турне напред? Тако при свршетку четвртог чина каже доктор Максу, да му је таст пропао. Наравно, да је то удар за човека, који је научио само

трошити, а ништа не радити. Но Макс је само лакоуман, он није рђав човек, трут и начелни готован, те је зато и дошао к себи, видећи пред собом: штитање опстанка.

Ја верујем, да има таквих карактера, као што су приказани у „Доктору Клаусу“, верујем и да има и таквих догађаја, као што су изнесени у епизодама пред нас; али, не треба букаљно узети Гетеове речи: „Greift nur hinein ins volle Menschenleben!“ јер, боже, би се често за- грабило у којешта.

Глума треба да је целина и сва радња се мора да врзе око једне тачке. Кад би се у једној глуми износило све што ћуди ради по свету, не би глуми било краја. Али зато има хиљадама глума, од којих свака по једну идеју расправља, или бар треба да расправља. У тим се многим глумама онда огледа човечији живот. Најсмешније је замерати писцу, зашто је обрадио ту тему, а није *ову* или *ону*. Замерити се може само начин, никако пак предмет, а ни ту баш не мора писац потписати критичарево мишљење. Писац може погрешити, али може и критичар.

У „Доктору Клаусу“ пак све се збива на периферији, и тек се мало заиђе у центрум. Ту се дакле не врзе све око једне тачке, није радња сваке особе управљена једној цели: сваки вуче на своју страну, и отуд је радња тако разтрзана, епизодска. Та свака особа има своју за себеу радњу, па се и не брине за главну ствар. У првом чину видимо, како је лепа спољашност главно. Богати кујунџија хоће отменог зета, барона, ма био тај и пропалица. Његова јединица хоће сјајног кавалира, с којим се може показати. Барон пак хоће богату партију, јер приватна кеса његова са свим је празна, а човек се научио лепо да живи.

У другоме чину видимо домаћи живот неког ћудљивог особењака, доктора. Нико у кући не сме да писне, кад он што каже. Ту се упознамо у једно и са заврнутим кочијашем докторовим, чије речи треба да дођу у бубнуотеку. Што он у току глуме говори и ради, видео сам како су приказивали „Volkssänger“ и по крчмама у већим варошима. У трећем чину још смо на истом месту. Особе се, до душе, појављују на позорници, оне много и говоре, али све што раде и све што говоре, не стоји с „Доктором Клаусом“ ни у каквој свези. Све се расправљају неки приватни одноштаји и једва каже Јулија свом оцу да — није сртна. У четвртом чину тамо смо, где смо били у првом. Доктор држи амбулаторијум, ординује, а његов кочијаш га наставља, да како на свој начин, лудо, јер је себи уобразио, да се разуме у медицини. Ми не бисмо ни знали, да је прошло времена од првог чина, да се кујунџија не хвали, да је добио —

унуче. Тако дознајемо, да је ипак морао проћи који месец — јер детету треба извесног времена, да здраво, читаво дође на свет. Главна идеја пак напредује с големим скоком: доктор каже барону, да му је таст пропао. Та изјава није могла барона обрадовати, те nolens volens мора да учини оно, што још није никад, мора да ради. У петом чину видимо га, да баш ради, хоће да доведе к себи задужен и запуштен спахилук свој. Али он ће се још пријатно изненадити: његов таст није пропао, на против, врло добро стоји. Само је лукави доктор хтео у њему да пробуди частољубље и да га доведе на прави пут. Што се пак то махом десило, без икакве спреме, то је друга ствар; али доктор је научен на операције, па и на ампутације.

Глумцима је „Доктор Клаус“ добро дошао, јер су имали прилике, да се покажу. Г. Миљковић (Гризингер) показао се са нове стране, као комичан старац, и врло је красно одиграо своју улогу. Г. Ружић (Клаус) играо је као увек — потпуно. Г. Добриновић (Љубовски) био је класичан; ох, ала је то била улога за њега! Г. Ђурђевић (Макс Боден) био је сувише апатичан; живљи је требао бити — та он је бонвиван, лакоуман трошација, а не шпански гранд. Гјца Ј. Хаџићева може своју улогу (Јулију) уврстити у своје боље — нико јој није имао замерити ни малко. Гја Милојевићка (Марија, докторка) имала је ужи делокруг, али је и ту била на свом месту. Гјца Бркићева (Ема, докторова кћи) показала је и овом приликом, да је за највеће улоге. Ми се многом надамо од гјеце Бркићеве. Ако остане и на даље тако вољна, — дара има, о том нема сумње — чека је лепа глумачка будућност. Г. Марковић (Павао Герстел) могао је бити мало окретнији, а и маска му је била несртна. Изазвала је смех, сваки се сетио Пилулића, а његова улога није комична. Гја Добриновићка (Маријана) била је као увек — потпуна. Лепо су приказали и остали своје мање улоге: Гја Миљковићка (Шлингенова), па гјца Бандобранска (Ана) као бојазљива пацијенткиња. Г. Васиљевић (Херман) лепо и одмерено је приказао своју лепу улогу. Тако исто је и г. Банић (Колмар) био на свом месту. Тада млади глумац има одлучног дара за комику, и кад је био у таквој улози, свагда је стекао признање. Још су играли гјеца Д. Николићева (Августа) и г. Петровић (Јаков).

Споменути нам ваља на сваки начин и леп језик у преводу. Сава Петровић има језик наш у власти, као мало ко. — Та свако иде радије у позориште, кад зна, да неће морати да слуша језична салтомортале-а, већ кад то иде све, као што треба.

М. С-и.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

33. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИЛАТИ 20.

Свечана представа у прославу успомене на Косту Трифковића

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 19. ФЕБРУАРА 1886.

ЧЕСТИТАМ.

ШАЉИВА ИГРА У 1 РАДЊИ, С ПЕВАЊЕМ, ОД К. ТРИФКОВИЋА.

ОСОБЕ:

Стева Грабић	Ђурђевић.	Софка, собарица	Л. Бранићева.
Ката, жена му	З. Милојевићка.	Јоаким Сапун, берберин	Банић.
Спира Грабић, стевин стриц Добриновић.		Збива се у стану Стеве Грабића у јутру на нову годину.	

За тим:

ЉУБАВНО ПИСМО.

ШАЉИВА ИГРА У 1 ЧИНУ, ОД К. ТРИФКОВИЋА.

ОСОБЕ:

Васа Видић, лечник . . .	Миљковић,	Лаза Дражић, адвокат . . .	Ружић.
Марија, његова жена . . .	С. Вујићка.	Софија, његова жена . . .	Л. Хадићева.
Евица, његова сестра . . .	С. Бркићева.	Јован, његов слуга . . .	Банић.
Милан, јевичин љубавник	Димитријевић.	Збива се у видићевој кући у Новом Саду.	

На послетку:

ФРАНЦУСКО-ПРУСКИ РАТ.

ШАЉИВА ИГРА У 1 РАДЊИ, НАПИСАО К. ТРИФКОВИЋ.

ОСОБЕ:

Петровић, грунташ . . .	Ружић.	Поповић, званичник у миру Добриновић.	
Ката, жена му	Ј. Добриновићка.	Јеца, жена му	Д. Ружићка.
Марја, кћи им	Д. Бандобранска.	Милан, син им	Марковић.
Збива се у Петровићевој кући у почетку француско-пруског рата.			

У четвртак 20. фебруара први пут: „НА ДОБРОТВОРНУ ЦЕЛ.“ Шаљива игра у 3 чина, написао Милан Савић. — Пре тога: „ШОЉА ТЕЈА.“ Шаљива игра у 1 чину, написао Нитер, превео Г. Гершић.

Госпођица Л. БРАНИЋЕВА излази први пут на позорницу у улози Софке, собарице.

ПОЧЕТАК У 7^½ А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.